

MAANOORED

TÕUSVA PÕLVE TULEVIKU TÄHISED

PÕLLUMAJANDUSLIK NOORSOO KUUKIRI

1939

VII aastabäik

Toimetaja mag. agr. E. VINT. Vastutav toimetaja E. JUST.
Väljaandja EESTI PÕLLUMEESTE KESKSELTS.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pärnu mnt. 6, pk. 54, tel. 484-15.
Tellimishind: 120 snt. aastas, 65 snt. poolaastas.

Nr. 1

Jaanuar

Meie riigi pind peab meile olema püha.

Kokkuvõtteid kindral J. Laidoneri kõnest Tartu vabastamise
20. aastapäeval, 14. jaan. 1939.

Kakskümmend aastat tagasi noore Eesti riigi sõjavägi marssis Tartu, et linna vaenlase võimust vabastada. Vanem sugupõlv mäletab hästi neid aegu, mis olid täis suuri sündmusi. Nüüd on võrsunud uus generatsioon, kelle liikmed kakskümmend aastat tagasi olid osalt veel lapsed, osalt veel sündimata. See uus pealetulnud põlv on kuulnud neist sündmusist oma lähematelt omastelt ja lugenud neist ka meie lähema mineviku ajalugu käsitavaist raamatuist. Eesti ajalugu jutustab ka tulevikus meie Vabadussõjast rohkem kui ühestki teisest sündmusest.

Kuid ükski ajaloo kirjeldus ei suuda kuigi täpselt edasi anda kõiki mineviku sündmusi nende ehtsats värvingus. On päris võimatu kujutuslikul teel rekonstrueerida kõiki tundmusi ja kannatusi neist aegadest, mis olid täis raskusi, ahastusi ja suurt kurbust kadunute ja langenute pärast. Neid aegu võivad tõetruult mälestada ainult need, kes neid ise on üle elanud.

Sõda, see on pikk ahelik raskeid sündmusi, kuid ka suuri tundeid. Sõja paratamatute tooruste kõrval tekivad õilsad kangelasteod, kus minnakse appi oma ligimesele, hoolimata oma elust. Sõda võib sünnitada suuri vaimustussilmapikke.

Mul on meeles juhtum, mis aset leidis paar päeva enne Tartu langemist Eesti vägede kätte. Estonias oli korraldatud aktus meile appi tulnud soomlaste — Eckströmi pataljoni — austamiseks. Mul ei olnud võimalik töö pärast aktusele minna, kuid siis tuli teada Rakvere tagasisõtmisest enamlaste käest, ja ma otsustasin sellest isiklikult aktusel viibijaile teatada. Mulle meenub nüüd veel kahekümne aasta järel, et ma vaevalt oma elus teist nii vaimustavat momenti olen üle elanud. Paljud publiku hulgas nutsid, kui kuulsid meie alles algelise sõjaväe võiduteadet. Siis tundsimme kõik, et elame oma rahva suurel ajaloolisel momendil. Sel silmapilgul meie rahvas oli kujunenud kindel ühine tahe kätte võita oma riiklikku iseseisvust. Ja oli otse ime, et nendel rasketel ja korraldamata aegadel küllalt mehi leidus, kes kindlalt otsustasid vaenlasele vastu astuda. See ei läinud kõik nii libedasti, nagu nüüd loeme ajalooramatutest, kuid oma julge pealehakkamisega meie siiski teostasime oma tahte.

Nendel meie iseseisvuse võitluste kangelaslikel aegadel etendasid suurt osa meie noored. Neil ei olnud küll sõjalisi oskusi, kuid seda rohkem ehtsats, teisi sütitavat vaimustust. Mäletan, saatsin Tallinnast välja väga kiirelt korraldatud ratsarügemendi. Rakke jaama juures tegutses soomusrong, ja üks noor sellelt löögiosalt jutustas hiljem, kuidas ta näinud ratsarügementi läbi minevat Rakkest. Ta seletas, kuidas oldi vaimustatud, et on saabunud abi. Kui küsisin, palju tema arvates neid ratsamehi võis olla, sain vastuseks, et abiväge olnud umbes kolmtuhat meest. Aga tegelikult neid ratsarügemendi mehi oli kõigest kolmsada. See näitab, kuidas neil raskeil võitluspäevil võis ruttu sündida vaimustus, võitlusvalmisolek ja lahinguhuog.

Kolmteistkümmend kuud kestnud raskete võitluste järele võisime oma võiduka sõja lõpetada Tartu rahulepinguga, mis meil võimaldus luua iseseisvat Eesti riiki.

Kuid peame ka tulevikus alati valmis olema. Teie, noored, olete kasvanud juba oma iseseisva rahva oludes, hoopis paremates tingimustes, kui paarkümmend aastat tagasi. Kuid teadke, et tulevikus teile langevad sama suured ülesanded, sest meie ei või kunagi ette teada, mida saatus meile võib valmistada. Nagu on inimeste kitsamas ringis kõhklejaid ja kahtlejaid, nii neid leidub ka riigi ja rahva elus. Kuid need kahtlejad ei tohi halvata meie valmisoleku tahet kaitsta igal hädaohu silmapilgul oma riiki ja rahvast.

Meie riigi pind peab meile olema püha.

Kui seda igaveseks oma südamesse kirjutame, siis ei ole karta, et keegi meid saaks vallutada. Olukord vabariigi algpäevil oli võrdlematult raskem kui

nüüd. Kui suutsime nendel rasketel aegadel hädaohule julgelt silma vaadata ja vastupanu korraldada, siis seda enam peaksime seda suutma teha tulevikus.

Kuidas saab siin noorus kaasa aidata? Kujunege headeks kodanikeks, kuulake oma vanemaid ja õpetajaid, sest kes ei suuda käsku täita, see ei suuda ka ise kunagi käskida. Kui teete seda, siis olete meie tuleviku kordaminekute ja edu pandiks. On äraarvamata tähtis, et tegutseksime ühisel jõul, ühistes arusaamistes. Ärgem otsigem oma kaaslastelt ja sõpradelt ainult vigu ja negatiivsusi. Ütlen seda oma elukogemuste põhjal. Kui ma inimestes ainult puudusi otsiksin, oleks väga kurb ja igav elada. Kui te oma kaaslastes suudate ka häid omadusi leida, siis aitab see omakorda luua ühistunnet. Võib olla, et saatus meile uuesti määrab sattuda raskete sündmuste keerisesse.

On kõige raskem katsumine rahvale, kui tema territoorium peaks sattuma sõjatallermaaks. Ja kuigi see nii tuleks, võiks meil ainult üks deviis, üks juhtlause olla — julgelt vaenlasele vastu!

Tänasel Tartu vabastamise mälestamise 20-dal aastapäeval panen teile, noored, südamele: kui meie riiki ja rahvast peaksid ähvardama hädaohud, siis olge kartmatud ja julged, nagu olid need, kes 1919. aasta alul tõstsid relva sissetungiva vaenlase vastu. Ja kui meile on õnneks antud eemale jääda võimalikest katsumisaegadest, siis ärge lakake edasi andmast seda valmisoleku vaimu tulevatele põlvetele. Valmisolekuvaim, see on kõige kindlam tegur, mis ära hoiab võraste tahte meid puudutada.

Meie ei tohi seda karta, kui saatus meid peaks sundima end relvadega kaitsma. Siis meie ei tee seda passiivselt, vaid tungime ise julgelt peale. Kui on tarvis võidelda, siis meie ei oota, kuni teine katsub meid rünnata, vaid anname ise löögi. Nii tegime ka Vabadussõjas. See oli ilusaim moment, kui võisin 24. veebruaril 1919. a. teatada, et vaenlane meie maa piiridest on välja aetud. See löi vaimustushoo, mille mõjul unustati kõik raskused ja kannatused.

Kinnitan teile, noortele, veel kord — pidage kustumatult meeles, et kui keegi tahaks ähvardada meie riiki, meie julgeolekut ja rahu, siis astume neile kartmatult vastu, sest ainult siis on meil kõige rohkem võimalusi võiduks. Kui seda alatiseks meeles peame ja kui seda kordame Tartu vabastamise mälestamise kolmekümnendal, neljakümnendal, viiekümnendal aastapäeval, siis on kindel, et Tartu jääb igavesti Eesti linnaks.

Lipumasti ehitamine.

Lippude ülestõmbamiseks vabas loodus on kasutamisel kaks lipumasti ehitusviisi: püsivad ja allalastavad lipumastid. Allalastavate lipumastide konstruktsioon on selline: mast asetatakse alalisele alusele, kus varrast saab tõmmata püstjoones ülesse või lasta 90° võrra alla, ligi maad. Varras liigub raudpulgal ja kinnitatakse püsti teise raudpulgaga (joonised nr. 1 ja 2).

Minimaalseteks mastialuse mõõtudeks võetakse: 10—15 mtr. kõrgetele ja 20 sm. jämedustele varrastele kaevatakse masti alus 1,5 mtr. sügavusele maasse, kusjuures aluse maapealne osa on samuti 1,5 mtr. Aluse üksikute õlgade läbimõõt ei või olla väiksem masti läbimõödust. Lipuvarraste juures, millised üle 15 mtr. kõrged, võe-

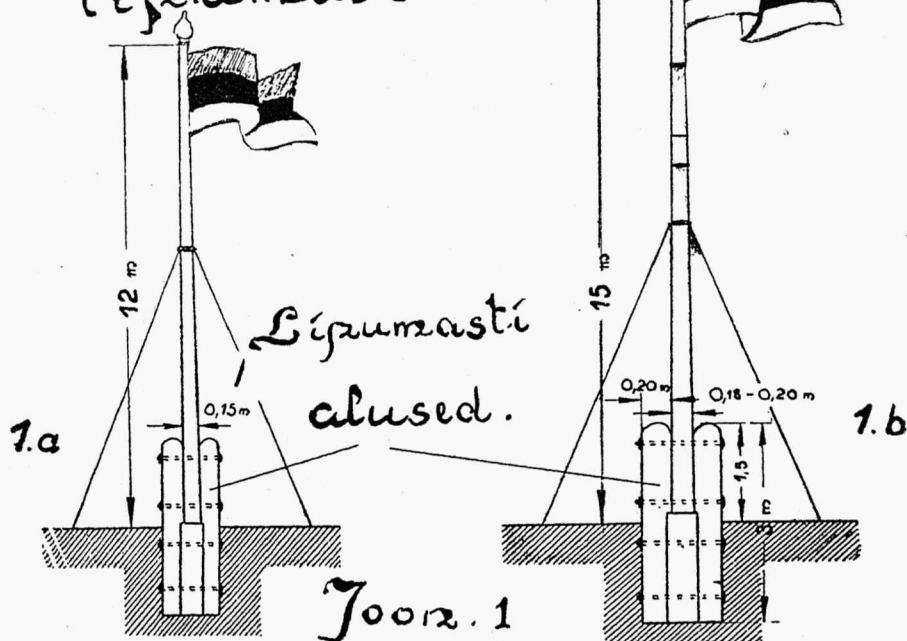
takse aluse maapealsete ja maa sees olevate osade vahekord 2:2 mtr., s. t. kokku 4 mtr.

Lipuvarda kõrgus on olenev iga talu omapärasest ja ümbrusest. Joonistel on antud lipumastid kaheksa kõrgusega — 12 m. ja 15 m. kõrged. Soovikorral võidakse teha lipuvardad ka kõrgemad, arvestades sealjuures allpool toodud juhiseid. Üldiselt peab lipuvarras olema 4—7 mtr. kõrgem kui ümbruskonnas asetsevad hooned ja puud. Alles siis pääseb lipuvarras tarvilisel määral mõjule.

LIPUVARDA EHTAMINE.

Lipuvardaks valitakse tarvilises pikkuses ja jämeduses sirgelt kasvanud männid või kuused, mis võimalikult

Alalastavad lipumastid

väheste okstega. Mänd on vardaks kohasem. Peale maharaiumist kooritakse varras ja kuivatatakse varjus. Pääkese käes kuivades lõhkeb varras suure kuumuse tagajärjel. Et varras kuivades ei tõmbuks kõveraks, selleks asetatakse ta tasasele maapinnale paigutatud aluspuudele.

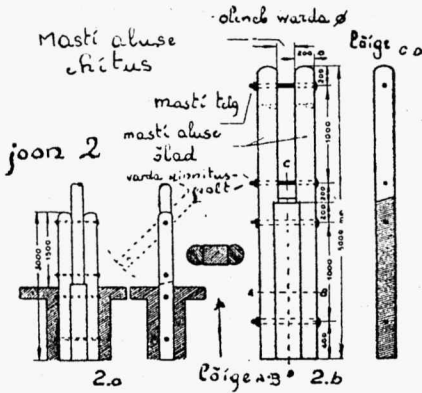
Masti alus on tähtsamaks lipuvarda osaks, millest oleneb varda kindlus. Lähemalt on mastialuse ehitusviis kujutatud joonisel nr. 2, kus näidatud ka kõik tarvilikud mõõdud millimeetrites. Mõlemal esitatud joonisel (joonis 1-a ja 1-b) on ühesuurused mastialuse mõõdud. Jooniselt nähtub, et masti alus koosneb kahest ümmargusest puuõlast, millele vahele kinnitatakse varras. Õlad ühendatakse raudkruvidega ja nende vahekaugus oleneb varda läbimõõdust. Õlgade vahele ase-

tatakse maa sisse kaevatud osas neljanurgeline puutükk. Et viimane kindlalt seoks mõlemad mastialuse õlad, selleks tahutakse need vahepuu kohalt tasaseks umbes 4 sm. sügavuselt (2-b joonis ja selle läbilõige A—B). Vahepuu ülemine ots saetakse põiki (2-b joonis ja selle lõige C—D). Seda tehakse selleks, et lipuvarrast üles tõstes see ei langeks maha teisele poole masti. Vastavalt tuleb ka varda alumine ots saagide põiki.

Mastialuse õlad kruvitakse kokku raudkruvidega, kusjuures mutri ja puu vahele pannakse metallplaat või sheib. Kruvide läbimõõduks olgu 20—25 mm. Masti aluse maapealsesse ossa kinnitatakse ka lipuvarda telg ja kinnituspolt (joonis nr. 2). Mida suurem vahe nende kahe raua vahel, seda kindlamini lipuvarras püsib. Joonisel

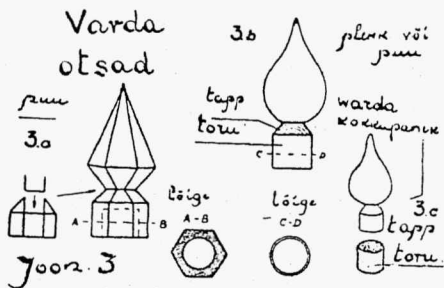
näidatud varda telje ja kinnituspoldi kaugus on võetud 1000 mm (üks meeter), millist tuleb pidada minimaalsemaks vaheks. Võimaluse korral peaks seda aga suurendama, et varras püsiks stabiilsemalt.

Lipuvarda telge ei tohi asetada liiga lähedale aluse õlgade otstele: mitte lähemale kui 200 mm (20 sm). Vastasel korral ja eriti kui puu pole kõige parem, võivad masti ja õlgade otsad praguneda. Selle ärahoidmiseks oleks soovitatav õlgade ja lipuvarda otstele tõmmata peale raudrõngad. Et rön-

LIPUVARDA IMBUTAMINE JA VÄRVIMINE.

Maasse kaevatud mastiosade vastu- pidavuse suurendamiseks tulevad puu- osad konserveerida. Sagedasti kasuta- takse selleks otstarbeks puu söesta- mist, mida tehakse alates 20 sm pealt- poolt maapinda kuni 40 sm alla maa. Puuosade vastupidavuse ja kestvuse suurendamiseks tulevad masti alus ja lipuvarras imbutada sellekohase imb- utusõliga, mis meil müügil kauplustes. Vastav tarvitamisjuhis antakse imb- utusõlile ostmisel kaasa.

gaste arvel aluse õlad ja varras ei muutuks jämedamaks, selleks tuleb enne rõngaste pealetõmbamist vasta- vad otsad peenemaks tahuda.

Lipuvarda teljele ja kinnituspoldile ettenähtud augud puuritakse alusesse ja vardasse nii jämedad, et raudpulgad aukudesse kindlalt jääks püsima, ega seal vabalt ei liiguks. Viimasel puhul ei saa lipuvarras küllalt stabiilne. Augud tulevad puurida täielikult ristloodis, vastasel korral ei jää lipuvarras sirgelt seisma, vaid kaldub ühele ehk teisele poole. Lipuvarras ei tohi lii- kuda ka aluse õlgade suunas. Kui õl- gade vahe on laiem kui varda läbi- mõõt, siis asetatakse varda mõlemale küljele vastavas paksuses raudplaadid. Lähemad andmed ja mõõdud, mis vaja- likud masti aluse valmistamiseks, on toodud joonisel nr. 1 ja nr. 2.

Värvimine.

Lipuvarras ja selle alus on kõige kohasemad värvida õlivärviga, mis valmistatakse tinavalgest ja värnit- sast. Enne värvimist tuleb mast vär- nitsaga ära kruntida. Lõhed ja oksa- kohad tõmmatakse enne üle piirituse- lakiga või shellakpolituuriga. Värv ise olgu küllaldaselt paks kuid voolav. Värvida tuleb 2—3 korda järjest, kuid iga kord hästi õhukese korrana ja peale eelmise värvikorra ärakuivamist.

Värvida tuleb mitte ükski puu vastu- pidavuse suurendamiseks, vaid ka lipu- mastile nägusa välimuse andmiseks. Värvimist korratakse 2—3 aasta järele uuesti. Kõige kohasem on, kui lipu- varras värvitakse valgeks. Siis on ta kaugele nähtav ja kujult nägus. Masti aluse ja varda allosa võiks värvida tu- medamas toonis. Kogu lipumasti vär-

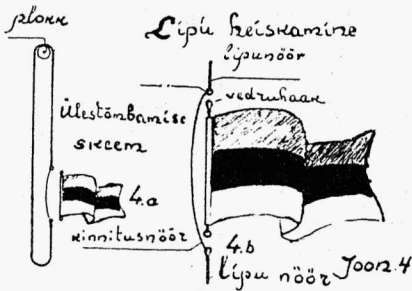
vimine võetakse ette pärast masti ja selle aluse täielikku valmistamist.

Lipuvarda otsad.

Lipuvarda imbutamise ja värvi kuivamise vaheajad tuleks valmistada lipumastile hädavajalikke üksikosi — vardaotsa, lipuheiskamise ploki, lipunööri kinnitamise klotsi ja teiste pisi-asjade näol. Lipuvarda otsa pikkuseks võetakse 10—15 sm, vastavalt varda kõrgusele. Sobivamad lipuvarda otsa kujud ja nende ehitusviis on näha jooniselt nr. 3.

LIPU ÜLESTÖMBAMINE MASTI.

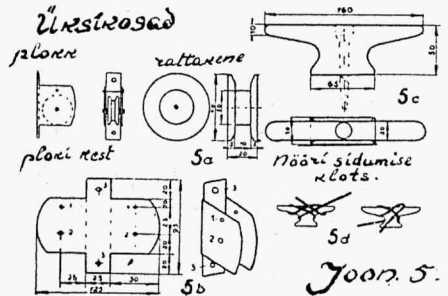
Lipp tõmmatakse masti nõoriga, mis pistetud läbi varda otsas asetsevast

nõör jääb oma kohale ka lipu ülestõmbamise ajaks, ja selle ülesandeks on koos hoida peanööri mõlemad otsi. Lipunööri jämedus olgu 7—10 mm; samuti peab nõör olema küllaldaselt vastupidav ja kohandatud plokile. Nööri kestvuse suurendamiseks on see soovitatav konserveerida.

Üksikosa d.

Tähtsamaks lipumasti üksikosaks on lipu ülestõmbamiseks vajalik plokk, mis moodustub plekktoosis pöörlevast rõngast. Mitmesuguseid lipunööri plokk-e võib osta ka kauplustest. Kuid soovikorral võib seda teha ka puust. Selle ehitus on kujutatud joonisel 5-a ja 5-b. Plokk kruvitakse masti ülaotsa, mil-

plokist. Nööri külge kinnitatakse lipp, mida saab tõmmata masti vajalikule kõrgusele. Joonisel nr. 4 on näidatud parim lipu nõori külge kinnitamise ja ülestõmbamisviis. Selleks õmmeldakse lipu ühte otsa riidest voolik, mille mõlemad otsad jäetud lahti. Voolikust tõmmatakse läbi 7—10 mm jämedune nõorijupp, mis õmmeldakse vooliku külge kinni. Ülemise nõorijupi otsa kinnitatakse vedruhaak, alumise otsa aga metall rõngas (joonis 4-b). Samuti kinnitatakse lipu ülestõmbamise nõori ühte otsa vedruhaak ja teise otsa metallrõngas.

Lipu kinnitamine ja ülestõmbamine on skemaatiliselt kujutatud 4-a ja 4-b joonisel. Kui lippu üles pole tõmmatud, siis mõlemad nõori otsad on haagitud kokku. Et lipu äravõtmisel või kinnitamisel nõoreile poleks karta nõori lahtipääsu käest, selleks tarvitatakse n. n. kinnitusnööri, mis näha joonisel nr. 4-a ja nr. 4-b. Kinnitus-

leks lipuvarras vastavalt kohalt tuleb tasaseks tahuda.

Lipunööri alumine ots seotakse vastava klotsi külge, mis kinnitatakse lipuvarda alla. Klotsi ehitus ja mõõdud on antud joonisel 5-c. Nööri kinnitamisviisi klotsile kujutab joonis 5-d.

LIPUMASTI ÜLESSEADMINE.

Tähtsam töö lipumasti soetamisel on selle püstitamine. Siin on peamiseks tööks masti aluse kaevamine maasse. Selleks kaevatakse tarviliku sügavusega auk, kuhu asetatakse masti alus. Sellejärele tuleb hoolas augu täitmine, kusjuures muld ümber aluse peab hästi kinni tallatama. Augu täitmisel tuleb vaadata, et masti alus jääks püsima täielikult püstloodis. Seda peab kontrollima loodlana abil.

Umbes 50 sm sügavusest alates, arvates maapinnast, täidetakse masti aluse ümbrus kividega. Selleks sobib

Miks?

Mu'st üle käind nii mitmed tuuled,
nii mitmest pöördest pettund meel.
Mis mõte suurt ning julget luulet
nüüd harrastada ikka veel?

Kas õpetada tahan? Keda?
Kas on mu vallutanud vorm?
Või väljendan ma värsis seda,
mis on mu's kuidagi abnorm?

Jah pisut veider, pisut rumal
on tänapäeval tõesti luul,
kui ainult võimumees on jumal
ja vaimu tõukab — iga tuul.

Ja värsivorm, kui vormitõbe
on ise küllalt igal pool,
et kiirgab kuld, ja kard, ja hõbe
nii mundritel kui ajalool?

Jääb õpetus? Ah, taevas hoidku!
Saab maailm sellest targemaks?
Ei, parem sünagoogid loitku
ja juute pagendagu saks.

Kõik võim ning vägi ükskord väsis,
kuid ikka värskelt puhkab pung, —
ma laulan, sest et laulda käsib
mu ürgne vabadusetung.

Jaan Kärner.

---

paremini vanade telliskivide kil-
lustik. Peale suurema kindluse saa-
vutamise soodustab kivikillustik ka
vihma- ja pinnavee äravoolu masti-
alusel ümber, aidates kaasa puosade
kestvusele.

Kui mastialus maasse kaevatud,
siis asetatakse kohale lipuvarras. Kui
peale varda ülestõstmist ja poltidega
kinnitamist mast seisab kindlalt ja

otse, siis pole tarvis mingeid kinnitus-
traate. Vastasel korral aga tuleb kasu-
tada 3—4 tsingitud rauast kinnitus-
traati, mis võetakse 2—3 mm jämedu-
sed. Traadid kinnitatakse lipuvarrale
selle keskkohalt. Põhjusi, miks mast ei
püsi sirgema, on kaks: masti alus pole
täpsalt püstloodis maasse kaevatud, või
lipuvarra telje ja kinnituspoltide au-
gud on masti alusesse puuritud viltu.

Lembitu.

Katkend K. A. Hindrey romaanist „Nõid“.

Lembitu sõitis sisse suure toredusega. Juba kaugelt kostsid sarved ja pillid ja siis tuli teekäänakult ratsanikkude salk tantsivate hobuste seljas.

Järele tuli jalgmeeste lõpmatu rong, siis voorid. Ja vooride eesotsas langenud, kaetud kasukate ja vaipadega.

Lembitu hobune oli ehitud lintidega ja kurinatega, kuljused helisesid iga sammu juures, ja näha oli, et sel sõjaretkel täkk polnud kannatanud puudust. Ei olnud näha ka väsimust ei ratsaväe ega jalameeste juures. Kuigi oli olnud pikal teel ja rasketes võitlustes, siiski olid relvad kõik hõõrutud läikivaks, meeste näod siledaks aetud. Nad olid enestele aega võtnud tagasitulekul, isegi vaenlase maal, uhked oma jõule.

Lembitu oli keskmist kasvu, laiade õlgadega mees, väga tugeva turjaga ja kandilise näoga. Kopranahast karvamütsi alt paistis paar suurt halli ja tõsist silma. Lühike nina oli kongus nagu öökullil ja tal olid näha laiad valged hambad, kuigi ta naeris. Ta naeris suure häälega, kui Harivalde astus temale vastu ja küsis, kuidas läks.

„Pihkva põletasin maha“, vastas ta tugeva häälega, mis aga siiski tundus mahedana ja sõbralikuna.

„Nelisada hobust, üheksa tosinat vangi, neist rohkem kui tosin suurtsugu rahvast“.

Ja ta näitas käega tahapoole.

Kõrgete kõvera kaelaga hobuste seljas oli habemikke mehi kallishahkseis pikis kasukais, jalas punasest ja kollasest nahast saapad. Mõnel paistis kasuka alt iegi rõngashame.

„Lunarah“, lisas ta lühidalt.

Regedel oli ka samuti rikkalt rietatud noori ja ka vanemaid naisi ja lapsi.

Need minevat kõik Leolesse, kus siis vaadatakse, keda omaksed nõuavad tagasi ja kellede eest maksetakse. Oli ka vaesemaid naisi ja lapsi, poisikesi ja tüdrukuid, kes kasvatatakse tööle.

Ja siis liikus rong edasi Leole poole, kuhu Lembitu kutsus Harivaldet langenute peedele.

Kuid langenuist jäi viis meest Metsaküllä, kust nad olid pärit. Ja varsti kõlas naiste leinakisa, jube ja kurb kuulata, kõlas läbi öö ja jätkus järgmisel päevalgi, kui Harivalde vend Valdik ja Harivalde poeg Tiilik toimetama jäid matusetalitust, kuna Harivalde ise ratsutas Leolesse, kaasa võttes Ihameele.

„Sa pole ilma näinud“, ütles ta sellele, „sa tule ja õpi“.

Leolele ei olnud sakslased oma väega ka palju teha saanud ja Lembitu küla oli värske üles ehitatud.

Lembitu istus järil laua otsas oma suures ja avaras kijas, kus seinetel oli vaipu ja nahku, kalleid relvi ja kiivreid, küll sakslaste omi, küll idamaisi. Laua ümber oli kaks pikka pinki ja teisel otsal üks lühem.

Pinkidel oli Lembitu kõrval kaks vanemat ja tehti ruumi seal kohe ka Harivaldele. Lembitu selja taga seisis tõlk. Kaetud laua ümber istus ka mitu vanemat venelasest vangi.

Ihameel jäi seisma ukse juurde, kus seisis tihedalt nooremat rahvast.

„Sa ütle temale“, lausus Lembitu tõlgile, „et see polnud meestetöö venelaste vürstidest minna taga ajama sakslasi Ugandisse, Vaigasse kuni Harjuni ja Järvani välja. Nad oleksid võinud minna Väina äärde Trikatuasse — see seal kõik sakslaste ala nüüd.“

„Meile oli ükskõik, kus saame purustada sakslast“, vastas üks venelane tõsiselt.

„Kas purustasite?“ Ja Lembitu naeris oma kõlavat naeru. Jätkas siis: „Meile aga see pole ükskõik. Kui teie lõhute Otenpää vae-seks ja sakslane põletab ta sandiks, siis pole ugalastest ei suuremat üleaedset ega tõivumeest enam“.

„Aga mis on teil siis tegemist järvalastega ja harjulastega — need käivad omakorda jälle Laadokal ja lõhuvad Noogardi külasid“.

„Olgu neile seekord ka õpetuseks“, vastas Lembitu ja tõsines. „Teinekord teavad kaasa teha teie ja sakslaste vastu. Ja seda ma teile ütlen: õpetuseks teile olgu nüüd ka Pihkva“.

„Sa siis tee leping meie vürstidega ja siis võib koos karistada sakslasi“, pani ette teine venelane.

„Seda'p ma kõnelengi. Kui teid ostetakse vabaks, vaat' siis kõnelge nendega Pihkvas ja Polotskis ja Novgorodis, aga nõnda omapead siia maale tulla, et otsida siin sakslasi, vaat niisugust kavalust ma ei salli.“

Ja sellepärast on Pihkva nüüd varemis ja teie ise siin ja mõnigi tuhat teie meestest surnud“.

Ta kutsus Harivalde päris enese kõrvale ja hakkas temaga ja teiste vanematega tasa kõnelema.

„Ega mul enesel ka kõik täide ei läinud“, ütles ta. Laisad liikuma need venelased, väge küll palju, aga venivad, ja korda neil pole. Õieti mul polnudki midagi selle vastu, teate ju isegi, et las saavadki kokku Otenpäl või Vaigas või kus tahes. Ma vahepeal puistasin nende maad ja Pihkvat, kuna nemad üksteist veristavad. Siis oleks võinud võtta neid ükshaaval. Aga vaat' venelased ei jõudnud järele, sakslased said varem minema“.

Siis vajus ta järsku mõtteisse, kuna jutt söögi ja joogi juures tihenes. Ning nagu ärgates ütles ta Harivaldile:

„Homme urikivi juurde. Sa ennusta. Tuleb raskeid aegu“.

Kraede triikimine.

Talu naispere on tihti valanud mõnegi higi- ja pärispisara, kui pojale või vennale pestud ja triigitud krae, hoolimata suurest vaevast, ei ole küllalt ilus ega puhas. On ju kraede pesemine ja triikimine omaette kunst, mis nõuab suurt vilumust ja täpsust, vastavaid tööabinõusid ja kõigele lisaks — palju kannatust ja palju aega. Sellepärast loobuvadki osa perenaisi sellest ülesandest ja meespere laseb oma kraed — kätised pesta linna pesumajades. Kui linn ligidal, on selline moodus kõigiti vastuvõetav, kuna väikese pesu pesemine ka hinnalt tuleb kallim, kõnelemata suurest tööst ja vaevast, mis perenaisel ära jääb. Paraku asub aga palju talusid linnadest ja alevikudest niivõrd kaugel, et nimetatud tööd jäävad paratamatult naispere hooliks.

Et kõvu kraesid kasutatakse peamiselt talvel, millal hea tahtmise juures ikkagi pisut rohkem aega — on see lisakohustus siiski teostatav, kui selleks vajalikke teadmisi omatakse.

Ilus ja puhas krae ei olene ainult õigest tärgeldamisest ega triikimisest vaid suurel määral ka pesemisest. Mustalt ja lohakalt pestud krae, kus eelmine tärkliis veel sees ja kuivanult kõva tundub, jääb tärgeldamise ja triikimise järele alati inetuks ja määrdunuks. Tuleb arvesse võtta, et hari-

liku seljapesuga koos pestud kraed, rinnaesised ja kätised ei saa ilusad ega valged, vaid neid tuleb igal juhul eraldi, omaette pesta.

PESEMINE.

1. Kolme-neljakaupa paelaga lõdvalt kokkuseotud kraed leotada pehmes leiges vees 4—6 t. Vee pehmendamiseks tarvitada mõnda pesupulbrit või seebikivilahu, kuna pesusooda ja tuhalaheline teevad pesu kollaseks. Et leovesi pidevalt leige seisaks, on soovitav pesunõu riidega katta. Lisades leoveele sooja vett, pesta pehme harjaga üks-teisekõrval — olevaid kraesid — piki kraet.

2. Läbihõõrutud ja kuivaks pigistatud kraed asetada puhtasse (pehme) sooja vette ja lasta seista 20—30 min. Teistkordsel pesemisel tuleb iga krae üksikult käte vahel läbi hõõruda, eriti hoolega krae nurki pestes, kuhu koguneb vana tärkliis. Pinguli tõmmatud kraet vastu valget hoides, on nurkadesse kogunud tärkliis hästi näha! Pesemist jätkata kuni kogu krae ja nurgad on täiesti puhtad ja vastu valgust vaadatuna näivad läbipaistvad.

3. Kahel korral läbipestud kraed asetada 1 tunniks kuuma vette ja selles järele veel kord harjaga läbi pesta.

4. Pestud ja pesuveest kuivaks pigistatud kraed asetada leige veega, kuhu lisatud pesupulbrit, seebikivilahu

või peeneks lõigatud ja lahustatud seepi — keema ja keeta 15—30 min.

5. Kraed ühes keeduveega välja tõsta, korralikult läbi hõõruda, paaril-kolmel korral loputada, kord-korralt võtta külmem vesi ja sinetada. Krae kannatab kangemat sinetamist kui tavaline pesu, sellepärast võib sinelahu veidi tugevam olla. Sinetamisel nurgad hoolega hõõruda. Sinetatud ja puhtas linas kuivaks väänatud kraed nõopaukudest pesupaelaga lõdvalt kokku siduda ja kuivatada. Krae nurkadest pesupulkadega nõõrile kinnitades jäävad nurgad määrdunud. Kuivatada on kõige parem õues. Toas kuivanult jääb pesu kollaseks. Pesumajades tarvitatakse aga kraede pesemisel kloori, mille tagajärjel kraed küll ilusad ja valged saavad, kuid mis ei jäta ka riidele oma habrastavat mõju avaldamata.

Kloori tarvitamisel tuleb igatahes arvestada kraede vähema vastupidavusega, kuid mõistlikult kasutamisel ei ole see oht liiga suur. Klooriga ei tohi kunagi pesu keeta, kuna keetmisel on klooril eriti „sõöv“ mõju, vaid kloori võib tarvitada peale keetmist, kusjuures võib kraesid hoida lahuses umbes pool tundi. Kloori eemaldamiseks kraed soojas vees leotada ja mitmekordselt loputada. Rohkem tarvet klooritamise järele on nende kraede juures, millel on mõningad plekid sees, või mis halva pesemise tagajärjel on muutunud määrdunud kollaseks.

Kloori lahu saamiseks asetatakse 100 gr kloori 1 l. veega keema. Keedetakse vahut riisudes (kaaneta), kuni segu muutub selgeks. Nimet. vedelikku võib puhtas pudelis korgitult pikemaks ajaks alal hoida. Sellest vedelikust jätkub 1—2 ämbri veele, kuna üksikuid tugevamaid plekke võib hõõruda ka kangema lahuga.

TÄRGE LDAMINE.

Tärglise seguks 12 krae ja kätiste (manshettide) jaoks võetakse:

200 gr riisitärglist

1 tl. boraxit

¼ tl. gummiarabicumi (pulbrina)

1 l. vett.

Tärglis leotatakse leiges vees. Borax ja gummiarabicum lahustada kuumas vees ja keeta (eraldi). Veidi jahutunult lisada mõlemad segud tärglise

hulka, samuti puuduv hulk vett, segu hoolega läbi segada ja lasta läbi marle.

Kuivad, kätevahel läbihõõrut. kraed võetakse üksikhaaval ehk kolmekaupakätte, kastetakse tärglisse ja hõõrutakse segust väljavõetud iga krae kõvasti läbi. Selle järele keeratakse suurem tärglis välja ja otsad tärgeldatakse uuesti läbi. Siinjuures tuleb vaadata, et kraede nukadesse lahtist tärglist ei jääks, mis kraed vastu valgest hoides selgesti nähtav on ja mis tuleb sõrmede vahel välja hõõruda. Nüüd väänatakse krae välja ja hõõrutakse selle järgi krae veel kord läbi. Selliselt tärgeldatud kraed asetatakse vette kastetud ja väljaväänatud puhta puhtale riidele ja hõõrutakse puhtasse vette kastetud ja väljaväänatud lapimõlemalt poolt üle, et eemaldada kraede pealejäänud tärglist. Sirgelt puhtale, jämedale linale või rätile asetatud kraed rullitakse kõvasti kokku ja väänatakse tugevasti peale vajutades kuivaks. Vähesese seismise järele võib alata kraede kuivatamisega.

KUIVATAMINE.

Kraede kuivatamine toimub triikimisel, milleks vajatakse tasast, värvimata lauda, pehmet vilti sellele käiva sileda puhta linaga, kaussi puhta vee ja lapiga, steariini, läikseepi, noakujuulist puupilbast ja triikrauda ehk polti, mille tagumine serv on kumer. Võetagu arvesse, et teravaservalist triikrauda tarvitades saab küll kraesid kuivatada, kuid mitte läigestada.

Tahenenud krae võetakse lina vahelt, tõmmatakse triikimislauale sirgu ja venitatakse nurgad sirgeks ja ühepikkuseks. Kõige enne triigit. kuuma ja täiesti puhta rauaga krae parempoolsed nurgad — otstelt keskele minnes kergelt üle. Triikrauaga keskelt otstele liikumisel aga lükatakse hariikult otstele palju voldikesi, mida hiljem raskem kaotada.

Selle järele võetakse vasaku käega krae otsast ja venitades kraed, triigitakse krae, parema käega rauda juhtides, vasakult poolt kergelt läbi. Vasakult triikides ei tohi kraele vajutada, kuna siis pressitakse õmblused tugevasti paremale poole ja kraed pole võimalik korralikult läigestada. Nii triigime kraed vaheldumisi vasakult ja paremalt küljelt, kusjuures paremalt poolt triikides vajutame tugevamini,

kuni krae on täiesti kuiv ja ühtlasi kõva. Triikimise eel on hea krae kergelt steariiniga üle tõmmata, et krae ei kleepuks rauale. Triikimisel tekkinud kortsud lapiga märjaks teha, sirgeks tõmmata ja tasaseks triikida.

LÄIGESTAMINE.

Kuivaks triigitud kraelt eemaldatakse puhtasse vette kastetud lapiga kõik kraele sattunud helbed ja mustuse kübemed.

Nüüd niisutatakse kergelt krae vasak ülemine serv ja veidi tugevamalt kogu krae paremalt poolt. Niisutada ühtlaselt ja nii, et kraele niiskeid plekke ei jää, kuna liigniiskelt kohalt eemaljub pealmine riie ega liitu kraega ühtlaselt kõvaks. Selle järele tõmmatakse krae läikseebiga üle. (Samuti vasakpoolne ülemine serv ja paremalt kogu krae). Läggestakse kõige enne krae parem serv, selle järele vasak serv (kinnis) ja viimaks krae paremalt poolt. Läggestamisel hoida raud kahe käega poolpüsti (kumera tagumise servaga) hõõrudes rauda risti kraet. Läggestamist jätkata, kuni krael ühtlane soovitud läige.

K A A R E S T A M I N E.

Kui läige saavutatud, teeme märja pulgaga vasakult keskmise õmbluse niiskeks, triigime rauaga vasakult üle krae ja tõstame serva raua külge mööda ülesse. Niisutamist on tarvis selleks, et krae kahekorra käändumi-

sel ei murduks. Nüüd vajutatakse krae keskelt rauaga kahekorra. Selle järele algab nurkade kumerdamine, kusjuures võetakse krae otsast kinni ja tõmmatakse raud risti kraed üle nurga välja, nii et krae nurgad triigitult näeksid keskelt väljapoole kumeratena, et kaelasidet vabalt krae sees saaks soovitud suunas tõmmata.

Kui nurgad kumerdatud, tuleb teostada kraede kaarestamist, kusjuures hoiame kraed otstest kinni ja rauda otstest keskele suunades keerame krae otsi sissepoole kumeraks, hoides otsi krae keskkohast tublisti allapoole. Kaarestamist alates ei tohi rauda siiski päris krae nurkadele panna, kuna siis jääks kumerdatud nurgad inetult lamedaks, vaid raud vajutatakse umbes 5 sm otsast möödetuna kraele. Rauaga kaarestatud krael keerame veelkord otsad käte vahel sissepoole ja asetame otsad ühte. On soovitatav ka nõõpaugud märja tikuga avada, et meesperel nõõpide asetamisel ei tarvitseks hiigla vaeva näha. Algajail on soovitatav katsetada vanema pesu juures, mida kahju pole rikkuda, kuid milline harjutus tagab peatse korralliku kraede triikimise oskuse. Suveks seismajäävad kraed tulevad kevadel läbipesta ja hoida kuivalt, targeldamata ja triikimata kuni sügiseni, millal neid enne tarvitamist uuesti pestakse ja alles selle järele targeldakse ning triigitakse.

A i n a V a l g r e.

Mineviku tagamaadelt

Saun Eesti muinasusundis.

Erlilise koha meie maaehitiste hulgas omab sauna. Kuuludes vanimate eesti ehitiste hulka, oli sauna meie esivanematele pühaks kohaks, mille kohta tarvitati ütlust: võta rõivad ümbert, — siin on püha paik. Selle ütluse sügav tähendus muutub arusaadavaks, kui tuletada meelde, et sauna oli meie esivanematele kohaks, kus sai alguse uus inimelu ja kus lõpetas oma maise matka inimene, kelle päevad loetud.

Kui nurganaine tundis sünnitamise ligidust, siis laskis ta endale sauna soo-

jaks kütta ja uus inimene nägi esmakordselt maailmavalgust sauna laval. Samuti viidi sauna ka sureja, kus talle õlgedest ase valmistati ja seni „lautsil“ lasti viibida, kuni eluküünal kustus. Kui aga keegi juhtus toas surema, siis viidi ta sealt ikkagi sauna ja alles saunast suundus teekond haua poole.

Saunas käidi tavaliselt üks kuni kaks korda nädalas, kusjuures vihtlemispäevadeks olid reede ja laupäev. Haiguste arstimiseks tuli aga sauna kütta neljapäeval. Kuid sügisel hin-

gede ajal ei käidud saunas, kuna siis arvati sellega rikkuvat hingede rahu.

Talvisel ajal kasutati mõnikord vihtlemiseks ka elamu ahjupealset. Selle asemel, et sauna kütta, köeti „tare” ahju, soojendati koldes vett ja viheldi ahju peal.

Tavaliseks saunaskäimise ajaks oli õhtupoolik. Laupäeva õhtul pärast päikese loojenemist ei tohtinud keegi enam sauna vihtlema minna, sest siis pidi sauna ilmuma „vanakuri” (vanapagan), kes igati pidi hakkama kimbutama vihtlejaid, viies neid mõnikord isegi endaga kaasa või tappes saunas kange leiliga. Ka libahundid pidid peale päikese loojenemist mõnikord külastama sauna.

Toas ahju peal vihtleja ei tohtinud kunagi unustada istepinki ahju peale, sest siis pidi seda kasutada „vanaõelus” oma laste vihtlemiseks.

Välja arvatud vihtlemispäevad, hoiduti muul ajal saunaminekust, sest rahvausundi järgi ähvardas saunaminejat kägistamise oht vaimude poolt.

Kui tavaliseks saunas käimise ajaks oli õhtupoolik, siis teatud erandiks aasta kestel oli näärilaupäev. — Igaüks, kes tahtis heinatööga varakult valmis saada, pidi sauna juba hommiikul varakult küdema panema, et jõuaks vihtlemisega lõpule enne valget. Kes sellel päeval kõige varemalt saunas käis, see pidi jõudma teistest varemalt lõpetada ka oma heinatööd. Kohati oli see „kunst” paikapidav ka teiste hooajaliste põllutööde lõpule viimise kohta.

Hingede ajal oli saun kohaks, kuhu pidid kogunema surnute hinged. Selleks ajaks tuli hingedele saun soojaks kütta, tublisti leili visata ja vihad ning vesi valmis panna, et surnud perekonnaliikmete hinged kodukohta külastamisel saaksid vihelda. Peale sauna vihtlemisvalmis seadmist, tuli perenaisel saunas ka laud katta, et surnute hinged saaksid oma nälga kustutada valmis pandud roogadega. Kui saun köetud ja laud kaetud, siis oli peremehe kohustuseks avada uks ja kutsuda nimepidi kõiki surma läbi lahkunud perekonnaliikmeid võõrsile. Pererahva lahkumise järele ei tohtinud keegi enam rüvetada sauna pühadust ja rikkuda hingede rahu saunaminekuga.

On iseloomulik, et kui muul ajal pidi saunauks alati suletud olema, et

keegi „kontvõoras” ei võiks „püha paika” rüvetada ja saunavaimude rahu rikkuda, siis hingede-ajal jäeti saunauks lahti. Kui aga harilikul ajal jäeti saunauks lahti, siis pidi sauna salapärane „vägi” mõjuma sel teel ukse lahti või praokile jätjasse, et lahtijätja silmad või suu jäävad ka peale surma avatuks.

Muinaseestlane omistas saunale suurt tähtsust ka mõjuvõimsa nõidumiskohana. Igasugused lendvad, pisuhännad, luupainajad, „hallid” ja kratid pidid kõige mõjuvõimsamad olema siis, kui nad lasti liikvele sauna vaikuses. Nõidumise õnnestumise tähtsamaks eeltoiminguks aga oli, et see pidi toimuma ilma teiste nägemata kolmel neljapäeva õhtul.

Eriti suurt osa etendas saun meie esivanemate elus arstimiskohana, kusjuures sauna tervendav mõju ei väljunud mitte nii palju saunast kui niisugusest vaid peamiselt just saunaleilist. Saunaleili peeti nagu mingiks kõikvõimeliseks haldjaks ja pühaduseks, kellega tuleb aupaklikult käituda. See ongi põhjuseks, et meie vanema kiriku keele looja Johann Hornung juba 1694. aastal oma raamatukeses „Önsa Luterusse Laste Õppetus” sõitleb maa rahvast saunaleili pühaks pidamise pärast.

Saun oli eesti talumehele nagu mingiks universaalseks arstimisajaks, kus raviti igasugust haigust. Kui valutasid „voolmed” ülejõukäivast tööst või kannatas inimene paisete ja „koeranaelte” all — oli endast mõistetav, et „muu ei aita kui saun”. Kui haigestusid silmad, siis oli ainsaks tervendavaks abinõuks, et vasaku jala alt tuli visata vett saunakerisele ja keri-selt tagasi valguva veega tuli pesta silmi. Haige lapse arstimine pidi siis andma kõige paremaid tulemusi, kui saunas tõmmatakse laps ühes vihaga kolm korda läbi kartsapulkade ja viht omakorda jälle kolm korda vasaku jala alt läbi. Ka „hambategemine” lapsele pidi vaid siis sündima valuta, kui hambaid murdev laps viia õigeaegselt sauna. Endast mõistetavalt oli ainsaks mõjuvaks arstimiks igasugu külmetuse puhul saunaleil.

Selle kõrval oli saun ka omaette iluraviasutuseks ja paljude „hingehädade” arstimiskohaks. Noor ema ei unustanud kunagi oma maimukest

sauna viimast, sest ainult õigeaegne „harjaste võtmine” kanges leilis pidi kindlustama tütrele sileda näonaha ja hoidma ka poega vistrikkude tekkimisest. Kes tahtis säilitada oma noorust ja hoiduda kortsudest, see ei pühkinud kunagi saunas suud, sest vana tarksoona kinnitas, et „kes saunas suud pühib, läheb ruttu vanaks”. Vistrikkude tekkimise vältimiseks ei usaldanud Sörve noorik saunavihaga kunagi midagi pühkida, kuna Halliste ja Vigala noorikud hoidusid paarisvihtade sauna viimisest, sest paarisvihtade sauna viimisel sünnivad naistele kaksikud.

Meheleminemisealiste tütarde ema viis tütreid sauna ja vihtles neid seal rebase sabaga, et tütreid ruttu mehele saaks, kuna noor ema, kes tahtis, et tema laps ruttu suureks kasvaks, tõstis vihtlemisel lapse võimalikult kõrgesse.

Isegi viinast võõrutada pidi aitama saun. Kes tahtis lõplikult arstida enast viinatõvest, see pidi lavalt lahkudes ära sööma ihu külge kleepunud vihalehed ja varsti peale seda pidi kaduma viinahimu. See abinõu pidi aitama isegi panetunud joodikute juures.

Et aga saun võiks kõigekülgselt täita temale pandud lootusi, selleks tuli nii sauna ehitamisel, kütmisel, vihtade tegemisel ja vihtlemisel pidada silmas rida ettevaatusabinõusid.

Üks tähtsamaid nõudeid sauna ehitamisel oli „õigete” kerisekivide va-

lik. Kui sattus hulka mõni vingukivi, siis ei aitanud ei sauna ega ahjude korralik ehitus, vaid ving tuli ikka sisse. Õige kerisekivi pidi olema valge. Kuid õigete kerisekivide valiku kõrval tuli pidada silmas ka ehitamise alguse ilmastikku. Sauna ehitamist tuli alustada selge ilmaga, sest pilves ilmaga alustatud ehitus andis vinguse sauna. Et kindlustada sauna soojapidavust, ei tohtinud uut sauna kunagi noorel kuul kütta.

Ka saunavihtu ei tohtinud valmistada noortest lehtedest, ega sookaskestest, sest mõlemad tekitasid kärnasid. Samuti ei tohtinud vihtade valmistamiseks kasutada tilgas olevate kaskede oksid.

Vihtlemistoiming oli nagu omaette usuline rituaal, millele tuli koondada kogu tähelepanu. Vihtlemist tuli alustada jalataldadest, et „saksa” (vanapagana) viha peale ei hakkaks. Ka joomine ja söömine oli keelatud vihtlemise ajal, sest selle tulemuseks pidi olema hammaste haigeks jäämine. Ei tohtinud ka süsi koldes laiali ajada, sest see toiming pidi jälle vihastama „vanaõelust”. Et vanapagan ei saaks kasutada vihta enda vihtlemiseks, tuli vihale saunas rist peale teha. Enne istumist tuli lavalt alla sülitada. Peeti heaks kombeks, et leili ega vihta kellegile ei keelataks, sest neile, kes saunaleili ja vett jagavad, antakse põrguski aega puhastamiseks ja vett keelekastmiseks. Sellega ulatus sauna maagiline mõju põrguni välja.

Maanoorteringide tegevusest.

Pilk Võrumaa maanoorte ellu.

K. a. 26. nov. pandi reformitud kujukul alus maanoorte liikumisele Võrumaal, s. t. loodi Võrumaa Maanoorte Ühendus, mis hõlmab ja koordineerib maanoorte tegevust kogu maakonnas. Ühenduse vanemaks on Ü. M. Ü. Peavanema kindral J. Laidoneri poolt määratud Võru Maavanem A. Kohver. Maakonnakogu valis eneste hulgast ühenduse vanema asetäitjaks maakonsulendi J. Männiku ja laekuriks Võru Konvendi noortevanema H. Naruski, kuna sekretäriks on Võrumaa maanoorte instruktor E. Piir.

Võrumaal on seni konvendi ühendusi loodud Põlvas, Võrus, Vastseliinas ja Rõuges, puuduvad vaid Rāpinas, Kanepis ja Antslas, kus on see lähemate kuude ülesandeks. Noortevanemad on ametisse kinnitatud Põlvas — Adiste algkooli juhataja A. Ivask, Võrus — Väimela Põllunduskeskkooli õpetaja H. Narusk, Rāpinas — Kahkva valla „Sälgoja” taluomanik P. Läänne ja Rõuges — Sanna „Raudsepa” talu omanik R. Urbanik. Teistes konventides on noortevanemad määrat-

Kõige rohkem maanoorteringe tegetseb Võrumaal Võru konvendis, arvult 8, millele järgnevad Põlva ja Vastseliina konvendid 6 ringiga, Rõuge 5 ringiga ning Antsla, Kanepi ja Räpina 3—4 ringiga. Peale nimetatute töötab veel mitmel pool koolide noorteühinguid ja ÜENÜ osakonnad, nende juurde asutatud maatulundusliikude sektiioonidega.

Asutamisel on eeloleva talve jooksul Võrumaal veerandsada uut maanoorteringi. Et saada nendele uutele ringidele, kui ka olemasolevatele, vastavaid juhte, selleks korraldab V. M. Ü. maakondliku maanoorte juhtide kursuse Võrus k. a. detsembris.

Möödunud tegevussuvel konvendi ulatuses kõige energilisemat ja mitmekesisemat tegevust näitas Vastseliina Konvendi Ühendus, kus erilist aktiivsust noorte organiseerimisel näitas üh. sekretär aiandusassistent J. Sibul. Tehtud tööst Vastseliinas annab ehk väikese pildi juba ainuüksi noorte poolt võistlustel ja näitustel saavutatud auhindade hulk. Vastseliina noored saavutasid ühe suvega 96 auhinda, mis väärrib kinninaelutamist.

Maakonna edukaim ja viljakaim maanoortering on Adiste-Miiaste, mille tegevus on mitmeid aastaid olnud maanoorte alal Võrumaal kõrgeimaks tipuks. Adiste-Miiaste Maanoorteringil on peale tavaliste maatulundusliikude õpperühmade veel oma laulukoor, rahvatantsu trupp, orkester. Ta on ka ainukesi maanoorteringe Võrumaal, kel on avalik raamatukogu, ning kes korduvalt on tulnud Eesti Haridusliidu õpiringide võistlustes esimestele kohtadele. Et see tegevus Adistes nii viljakas ja mitmekesine on, seda tagavad sealse kohusetundelikud juhid, eesotsas koolijuhataja Albert Ivask'iga, kelle tööd on ka hinnatud maanoorte teenetemärgiga — ainukesena Võrumaal.

Kuid tööd, tõhusat ja mitmekesist tööd, tehakse üle Võrumaa maanoorte ringides, kus ei puudu ka mitmed uued algatused, olgu mainitud vaid kodumuu-seumide asutamine (Loosis, Haanjas ja mujal), pidude asemel töö ja oma ettevõtetega sissetulekute hankimine (Haanja Maanoortering on võtnud enda peale ülevaldiise ajakirjanduse levitamise ja esindamise) ja mitmed teised uued algatused ja mõtted.

Takistavateks teguriteks on seni Võrumaal peamiselt juhtide puudus,

üksikutes kohtades mõnede ürituste läbiviimisel on takistavad ka väikesed ja ebasobivad ruumid, takistavalt mõjub veel ka haridusliikude organisatsioonide üliküllus, kuna üheshililise organisatsiooni on tavaliselt vallas 4—5. Maanoorteringide tegevus edaspidi muutub üha põhjalikumaks, s. t. pannakse rohkem rõhku iseseisvalt tegeusemisele ja allorganite (laulu-, muusika-, kirjanduse- jne. sektiioonide) ellukutsumisele.

Eelolevaks talveks võttis Võrumaa Maanoorte Ühendus oma töökavva järgmist: 1. Uute ringide organiseerimise, 2. juhtide kursuse korraldamise, 3. põllumajandusliku laenuraamatukogu asutamise, kes hakkab maal asuvad ringe komplektide viisi ja üksikuid liikmeid ringivanema vastutusel kirjandusega varustama, 4. märtsi algul ülemaakondliku talipäeva korraldamine, millega tahetakse siduda ka C. R. Jakobsoni surmapäeva mälestamist, 5. tuleval sügisel korraldatavale maakondlikule põllumajanduslikule näitusele eeltööde tegemine, kus iga ring esineb mingi erialalise väljapanekuga ning koguväljapanekuna annab tervikliku pildi kogu maanoorte organisatsioonide tööst ja tegevusest, 6. kuulutati välja terve rida võistlusi: a) ringide vaheline üldine võistlus tähtajaga 1. aug, 1939. a., kus hinnatakse ringi tööd ja tegevust 14 alalt, b) 3-aastase kestvusega kodukorlastuse ja puhtuse võistlus ning c) kirjatööde võistlus tähtajaga 1. aprill 1939. a. Kaks viimast võistlust on üksikliikmetele, kuna esimene on ringidevaheline.

Eelarve kuni 1. apr. 1939. a. võeti vastu tasakaalustatult kr. 572.37 suurusel. E. P.

Sisukas maanoorte huviõhtu Muhus.

Muhu h.-s. „Tuleviku“ maanoorte ringi korraldusel oli pühap. 13. nov. Piiri rahvamajas maanoorte huviõhtu rikkaliku kavaga. Huvitavamaks osaks oli näitekohus kanade üle Põllutöökoja maanoorte sekretäri R. Paglanti, Põide maatulund.-konsulendi A. Turu, maanoorte instruktorige O. Kolki ja teiste kaastegevusel. Noored esitasid lavapiltide endiste ja tänapäeva noorte huvialadelt. Kõnelesid R. Paglant ja O. Kolki. Huviõhtu andis noorteringile tulu 35 kr.

Viru-Jakobi maanoored olid Mõdriku.

Käesoleval talvel on V.-Jakobi konvendis kavatsus korraldada maanoorte ringidevahelisi kokkutulemi. Esimehe sellesarnane üritus leidis aset laupäeval 10. detsembril, millal Mõdriku maanoorte ring oli kutsunud kõik V.-Jakobi konvendis asuvad maanoorte ringid omale külla. Koosoleku, millest võttis osa üle saja noore, avas konvendi noortevanem agr. E. Traat, kes käsitas vastastikuste külastuste suurt tähtsust meie maaelu arenemisel. Mõdriku maanoored kandsid ette neu Mooste juhatusel koorilaule, lühikese jõulu-näidendi ja klaverisoosid. Eriti huvitav oli ettekanne töörovastusest, kus demonstreeriti mitmesuguste tööde juures otstarbekohaseid tööriideid. Avatud oli ka kodumajanduskooli õpilaste käsitööde näitus.

Koosviibimise lõpul tänas vastuvõtjaid Mõdriku noori konsulent agr. A. Mark.

Haanja noorte töövõistlused.

Kartulikoormisest võttis osa 16 noort.

Pühapäeval, 11. detsembril korraldas Haanja Maanoorterling Haanja Rahvamajas noortepäeva, millest osavõtt oli väga elav. Päeva avas ringivanem, mille järele tulid töövõistlused neljal alal. Kõige rohkem noori võttis osa kartulikoormisest, kus 16-nest võistlejast saavutas esikoha Alvine Trolla, teise Salme Lang, 3. Öie Toots ja 4. Linda Plaks. Kartulikoormisest võttis osa kaks poissi, nendest üks oli kiiremaid koorijaid, kuid soovida jättis vaid töö korralikus. Nöõritegemise võistlusest võttis osa 11 noort. Sellest võistlusest võtsid osa ka neiud, ning mitte halbade tulemustega, nii saavutas esikoha Alvine Trolla, 2. Voldemar Noormaa, 3. Adolf Kurg ja 4. Salme Trolla. Nöõpaugutegemisest võttis osa viis neiud, nendest esikoha saavutas Salme Lang, 2. Eha Palo, 3. Alvine Trolla ja 4. Öie Toots. Rehapulkaasid tegid kuus poissi, kus esikoha sai Elmar Noortoots, 2. Adolf Kurg, 3. Endel Mesi ja 4. Rudolf Tamme. Kohtadele tulnutele jagati välja auhinna ja diplomeid, kuna kõik võistlusest osavõtjad said mälestuseks ühe raa-

matu. Eriauhinna — laualipu — sai Salme Lang, mis välja pandud ringivanema poolt edukamale võistlejale ja agaramale ringitegelasele.

Asutati maanoorterling.

Pühapäeval, 4. detsembril peeti Toilas Mart Muru talu eluruumes Peeri maanoorterlingi esimehe Karl Parve ja kohalikkude noorte Kalju Männi, Adele Murutalu ja Selma Kallaste algatusel maanoorterlingi asutamiskoosolek. Koosolekust võttis osa rohkesti ümbruskonna noori, kes üksmeelselt otsustasid kutsuda Toilas ellu maanoorterlingi.

Ringi esimeheks valiti Kalju Männi, juhatusse Selma Kallaste, Adele Murutalu ja Karl Kokla. Ringivanemaks J. Käänik. Majandusliku külje kindlustuseks korraldatakse lähemas tulevikus avapidu teelauga.

Väimela maanoored tööhoos.

Väimelas töötab juba kolmandat aastat intensiivselt Väimela 2. Maanoorte Ring. Praegu on ringis käsil talveperioodi tööülesannete lahendamine. 27. novembril oli maanoortel traditsiooniline lõikuspüha, kus jutlustas Põlva pastor Aug. Kivisikk. Osavõtjaid oli rohkesti — nii noori, kui ka vanu.

Viru-Jakobi noored austasid Liivi.

Juhan Liivi 25. surma-aastapäeva puhul kohaliku maanoorterlingi korraldusel peeti laupäeval, 3. detsembril s. a. mälestusaktus Viru-Jaagupi koolimajas. Kõne Juhan Liivi elust ja tööst pidas Arved Kõll. Deklamatsioonidega esinesid Viru-Jaagupi algkooli õpilased, kuna katkendeid J. Liivi tööst kandis ette õpetaja Linda Runkla.

Haljala maanoorterlingil ilmub ajakiri.

Viimasel maanoorterlingi koosolekul otsustati asutada ringi juurde spordi- ja ühismängude sektsioon ning ajakirja väljaandmiseks moodustati vastav toimikond. Spordi- ja ühismängude sektsiooni juhatajaks valiti Paul Saarsoo. Ajak. toimikonda A. Kaasik, Ed. Siiber, P. Saarsoo ja M. Mihkelp. Ühtlasi otsustati hakata õppima rahvatantse ning ette valmistama huviohutu.

Fa Joh. Nurmbergi trükk, Viljandis, 19. jaanuaril 1939. a.